

Asia: VN/25987/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tartuntatautilain uudistaminen – perusoikeudet, oikeasuhtaisuus ja valtion korvausvastuu

Suomen Filmikamari ry kannattaa tartuntatautilain uudistamista. Lakiluonnos ei kuitenkaan nykyisellään täytä oikeusvaltion keskeisiä vaatimuksia perusoikeuksien suojan, rajoitusten kohdentamisen eikä taloudellisten seurausten hallinnan osalta.

Mahdollisen pandemian saavuttua Suomeen rajoitustoimet merkitsevät syvää puuttumista perustuslailla turvattuihin oikeuksiin: elinkeinovapauteen, oikeuteen työhön, kokoontumisvapauteen sekä sivistyksellisiin oikeuksiin. Kulttuuri- ja elokuva-alan osalta kyse on lisäksi sananvapauden ytimeen kuuluvasta taiteen vapaudesta. Näiden oikeuksien rajoittaminen edellyttää täsmällistä, sitovaa ja ennakoitavaa sääntelyä. Lakiluonnos ei tätä vaatimusta täytä, vaan siirtää ratkaisevan punninnan viranomaisharkinnan varaan.

Koronapandemian kokemuksista ei ole otettu riittävästi opiksi. Rajoitustoimet kohdistuivat epäsymmetrisesti kulttuuri- ja tapahtuma-alaan, ja vaikutukset olivat poikkeuksellisen vakavia ja pitkäkestoisia. Samalla korvausjärjestelmät epäonnistuivat olennaisilta osin:

- pienimmät toimijat saattoivat saada suhteellisesti kattavampaa tukea,
- suuremmat yritykset – jotka työllistävät merkittävästi ja ylläpitävät alan infrastruktuuria – jäivät usein suhteellisesti heikoimpien korvausten varaan,
- elokuvien levitystä ei tunnistettu tukijärjestelmissä lainkaan rajoituksista kärsineeksi liiketoiminnaksi.

Tämä kokonaisuus ei ollut oikeudenmukainen eikä taloudellisesti rationaalinen. Lakiluonnos ei estä vastaavan tilanteen toistumista.

Lakiluonnoksesta puuttuvat riittävän täsmälliset ja velvoittavat kriteerit rajoitusten kohdentamiselle. Ei ole hyväksyttävää, että yksittäisiä toimialoja voidaan sulkea ilman objektiivista, näyttöön perustuvaa ja vertailukelpoista arviota tartuntariskeistä. Rajoitusten tulee kohdistua johdonmukaisesti - ei sattumanvaraisesti tai hallinnollisen helppouden perusteella.

Rajoitusten on oltava aidosti viimesijaisia, ajallisesti rajattuja ja jatkuvan arvioinnin kohteena. Ne on myös purettava viipymättä, kun perusteet lakkaavat. Tämä tulee kirjata lakiin velvoittavasti, ei jättää tulkinnanvaraiseksi.

Keskeisin puute koskee kuitenkin korvausvastuuta. Jos julkinen valta keskeyttää tai merkittävästi rajoittaa elinkeinotoimintaa, syntyy valtiolle korvausvelvollisuus. Tätä ei voida jättää poliittisen harkinnan tai jälkikäteisen tukipolitiikan varaan.

Lakiin on kirjattava selkeästi, että:

- korvaus perustuu todellisiin menetyksiin,
- korvaus on mahdollisimman täysimääräinen,
- järjestelmä on yrityskoon suhteen neutraali,
- korvausperusteet ovat ennakoitavat ja oikeudellisesti sitovat.

Korvausmekanismin keskeisiä elementtejä ei tule jättää asetustasolle.

Toimivallan keskittäminen yhdelle viranomaiselle voi parantaa johdonmukaisuutta, mutta se ei korjaa lakiluonnoksen ydinongelmaa: liian väljää sääntelyä. Ilman selkeitä laintasoisia kriteereitä myös keskitetty päätöksenteko voi johtaa perusoikeuksien kannalta ongelmallisiin ja keskenään ristiriitaisiin ratkaisuihin.

Filmikamari katsoo, että lakiluonnosta on muutettava olennaisesti siten, että:

1. rajoitusten edellytykset ja kohdentamiskriteerit määritellään täsmällisesti ja sitovasti laissa,
2. perusoikeuksien punninta sidotaan konkreettisiin oikeudellisiin kriteereihin,
3. toimialojen välinen yhdenvertaisuus varmistetaan näyttöön perustuvalla vaikutusarvioinnilla,
4. rajoituksista aiheutuvasta taloudellisesta vahingosta säädetään velvoittava, kattava ja ennakoitava korvausjärjestelmä.

Ilman näitä muutoksia lakiluonnos jättää toistettavaksi samat virheet, jotka nähtiin koronapandemian aikana: epätasapuoliset rajoitukset, heikko ennakoitavuus ja puutteellinen korvausvastuu.

Kunnioittaen

Tero Koistinen

toimitusjohtaja

Suomen Filmikamari ry

Suomen Filmikamari ry on elokuva-alan yhdistysten keskusjärjestö, jonka jäseniä ovat Suomen elokuvateatteriliitto – SEOL ry sekä Suomen elokuvatoimistojen liitto ry. Järjestöt edustavat kattavasti suomalaisia elokuvateattereita sekä Suomessa toimivia elokuvien maahantuojia ja levittäjiä. Suomessa on tällä hetkellä 195 elokuvateatteria ja niissä 389 salia. Elokuvateattereita on 137 paikkakunnalla. Elokuvalevittäjä on keskeinen - ja usein ratkaiseva - kotimaiseen elokuvaan investoiva rahoittaja.

Koistinen Tero
Suomen Filmikamari ry